

АДАПТАЦІЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ НУШ

Булачок М.А.,

*здобувачка вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Проблема соціальної адаптованості молодшого школяра до навчання є надзвичайно актуальною, оскільки цей етап вважається складним і кризовим у житті дитини. Розпочинаючи навчання в умовах нового і невідомого, учні зазнають низки особистісних проблем, пов'язаних із надмірною тривожністю, невпевненістю, замкненістю, відстороненістю, важко пристосовуються до нового розпорядку, їм складно зосереджувати свою увагу на навчальному матеріалі тощо.

Соціальна адаптація першокласника передбачає ефективне пристосування особистості до умов навколишнього середовища (групи/класу/школи) та успішну взаємодію в ньому, прояв умінь узгоджувати свою поведінку, індивідуальні цінності та установки із груповими. Успішність соціальної адаптації учня залежить від психологічних особливостей особистості, набутого досвіду, сприйняття суспільних норм та ін.

Змістова сутність терміну «соціальна адаптація» тлумачиться у працях Т. Алексеєнко, О. Безпалько, А. Фурмана. Особливості формування та чинники соціальної адаптації у молодшому шкільному віці охарактеризували вчені С. Андрійчук, А. Богущ, Н. Варениця, Л. Журавльова, В. Панок, Л. Фролова та інші.

Кількість учнів першого класу, які не можуть повноцінно адаптуватися в освітньому середовищі школи, зростає особливо у сучасних умовах, оскільки процес соціалізації та інтеграції у навчальний колектив не відбувається повноцінно через обмеження соціальних контактів, неможливість/несистемність повноцінної взаємодії/комунікації з іншими дітьми під час перерв, відвідування гуртків, секцій тощо. Пристосування до вимог нового середовища (школи) та нової для першокласника соціальної групи/класу ускладнюється через можливі респіраторні та інші захворювання – відтак існує ризик відсутності інтересу до навчання, низької успішності школяра тощо.

Процес соціальної адаптації дитини молодшого шкільного віку є досить специфічним і складним, а також безпосередньо пов'язаний із новою соціальною роллю – школяра.

Соціальна адаптованість учнів початкової школи у процесі навчання визначається адекватним розумінням учнями правил групи, вмінням співвідносити власні цінності та правила поведінки із колективними, здатністю узагальнювати та диференціювати предмети, явища оточення. Соціально адаптований школяр характеризується високим рівнем розвитку вольових процесів, має адекватну самооцінку, володіє навичками самоконтролю.

Про успіх соціальної адаптації учня початкових класів та їх адаптованість до освітнього середовища школи можна говорити у контексті відповідності до таких критеріїв: мотиваційного, когнітивного, психологічного, емоційного, комунікативного та фізіологічного.

У когнітивному (інтелектуальному) аспекті соціальну адаптованість молодшого школяра також характеризують здатністю особистості до диференційованого сприймання, довільної уваги, аналітичного мислення тощо.

Під емоційною складовою соціальної адаптованості варто розуміти позитивне емоційне ставлення школяра до процесу сприймання нової інформації, до навчання, спілкування, стійкість вольових процесів, дисциплінованість, організованість тощо [1, с. 103].

Комунікативний складник соціальної адаптованості учня пов'язується із потребою у спілкуванні з однокласниками, зі здатністю узгоджувати свої дії, вчинки та інтереси із загальноприйнятими правилами у колективі однолітків, а також зі здатністю взяти на себе соціальну роль школяра в суспільній ситуації шкільного навчання.

Мотиваційна складова соціальної адаптованості передбачає наявність інтересу до процесу навчання та до нової соціальної ролі – школяра, а також наявність стійких мотивів як до навчальної діяльності, так і до процесу комунікації із однокласниками та вчителями.

Під фізіологічною складовою процесу соціальної адаптованості учня слід розуміти наявність/відсутність хвороб, скарг учня на стан свого здоров'я, відсутність систематичних пропусків навчальних занять через хворобу тощо [2, с. 3].

Тому дуже важливо у закладі освіти й у сім'ї допомогти дитині усвідомити, що школа є основним соціальним осередком, у якому, як і в умовах батьківської сім'ї, вона повинна успішно спілкуватися, взаємодіяти, досягати успіхів і в спілкуванні, і в навчанні.

До умов, які роблять процес соціальної адаптації учня до середовища НУШ, відносимо використання нетрадиційних прийомів, які успішно використовуються у межах інтеграції в процес навчання програми «На крилах успіху» (1-2 клас) та освітньої програми-технології «Росток» (1-4 клас). Зміст програм навчання ґрунтується на принципах: взаємодії тріади «школа-дитина-родина», посиленості у засвоєнні змісту навчального матеріалу, відповідності віковим особливостям учнів початкових класів, потребам у грі та використанні нестандартних, та водночас, цікавих прийомів, форм і методів роботи у на уроках та у позанавчальній діяльності. З-поміж нестандартних прийомів роботи доцільно обрати: казкотерапію, музикотерапію, ігротерапію, кляксотерапію тощо, які активізують інтерес учнів до шкільного навчання, знижують рівень їх занепокоєності, страху, невпевненості, налаштовуючи на успішну колективну взаємодію [3, с. 11].

Проаналізовані нами програми для початкових класів НУШ «На крилах успіху», «Росток» у контексті процесу соціальної адаптації учнів спрямовані на максимальну оптимізацію цього процесу, а також на гармонійний розвиток всіх його складових (психологічної, комунікативної, емоційної та інтелектуальної).

Список використаних джерел:

1. Онищук Л. А. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку особистості. *Український педагогічний журнал*. Київ, 2017. С. 102 - 108.
2. Цимбалару А. Д. Всеукраїнський експеримент як невід'ємний складник прогресивних змін в системі початкової освіти. *Початкова школа*. 2017. № 6. С. 1 - 4.

3. Стадненко Н. Психологічна готовність до навчання дітей шестилітнього віку. *Методика діагностики та корекційно-розвиткові заняття*. Кам'янець-Подільський: Вид. ПП Зволейко Д. Г., 2016. 52 с.

*Науковий керівник: Н.М. Мирончук, д-р пед. наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

АКТУАЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Богданов Є.П.,
*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
Комунального вищого навчального закладу
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради,
начальник навчально-методичного центру цивільного захисту
та безпеки життєдіяльності Херсонської області*

Для забезпечення захисту учасників освітнього процесу в умовах загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, організації заходів пов'язаних із запобіганням та реагуванням на надзвичайні ситуації, навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях Міністерством освіти України створена функціональна підсистема «Навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту» (далі – функціональна підсистема МОН). До складу функціональної підсистеми увійшли місцеві органи управління освітою, підпорядковані їм сили цивільного захисту, підприємства, установи та організації галузі, заклади освіти та їх сили і засоби [1].

Положенням про функціональну підсистему МОН для всіх учасників визначені загальні завдання, спрямовані на організацію забезпечення захисту учасників освітнього процесу через завчасне планування, навчання, забезпечення та безпосереднє реагування на надзвичайну ситуацію при її виникненні. Окремо визначені завдання функціонального спрямування, зміст яких полягає у забезпеченні підготовки здобувачів освіти з отриманням відповідних знань та вмінь з питань особистої та колективної безпеки в умовах надзвичайних ситуацій.

Заклад вищої освіти є тією первинною ланкою де здійснюється увесь комплекс заходів цивільного захисту. Рівень виконання робіт з планування, організації та забезпечення заходів залежить від рівня усвідомлення керівником кола повноважень та завдань, які виконуються ним у сфері цивільного захисту. Підготовка керівників закладі вищої освіти до виконання спеціальних функцій у сфері цивільного захисту, що визначається як функціональне навчання, відбувається в мережі навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Метою статті є актуалізація досвіду навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Херсонської області (Центр) з навчання керівників